संस्कृत

धर्मशास्त्र - स्मृति

क्र. २

अशौचनिर्णयः उर्फ त्र्यंबकी

३२८ स्मृ. ~~[illegible]~~ २६

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(1)

त्र्यंबकी श्रीगणेशाय नमः ॥ गणाधिपं नमस्कृत्य त्र्यंबकस्तु हाद्रिस्वचिंकचिं ॥ त्र्यंबकेणास्तु बोधाय क्रियते शौ नसु

१ चनिर्णयः ॥१॥ अर्थतः शास्त्रतश्चेह यो न स्त्यं न दुष्यति ॥ स्फुटबोधाय बालानां ग्रंथो यं रच्यते ततः ॥२॥ ते

अत्र प्रागुपनयनोत् कामचार कामवाद भक्षा इति गौतमोक्तेरनुपनीतस्य पित्रादिसंस्कारं

विना अशौचे नाधिकारः ॥ उपनयनोत्तरमपि ब्रह्मचारिणः पित्राद्यंतकर्मकरण एवाशौ

चाधिकारो नान्यत्र तस्मात् ॥ द्विजानां समावर्तनोत्तरं निरंकुशोऽशौचाधिकारः ॥ स्त्री

यो शूद्रयोस्तु विवाहस्य उपनयनस्थानेपन्नत्वेन विवाहोत्तरमेवाशौचाधिकारः ॥ इति त्र्यंबकी

ये प्रथमोंऽशः ॥ अथ जननाशौचं तत्र गर्भिण्याः मासचतुष्टयपर्यंतं गर्भनाशः स्रावइत्यु

च्यते ॥ तदा गर्भिण्याः मासमात्रत्रयपर्यंतं त्रिरात्रं चतुर्थमासे चतूरात्रमाशौचमस्पृश्यत्वं

च ॥ पित्रादिसपिंडानां स्नानमात्रे स्नानात् शुद्धिः ॥ इति द्वि० गर्भिण्याः पंचषष्ठमासयोर्गर्भना

शः पात इत्युच्यते ॥ तत्र गर्भिण्याः माससमसंख्या या पंचषड् दिनानि क्रमेणास्पृ २

श्यत्वाचरहमाशौचं ॥ पित्रादिसपिंडानां तु त्रिराात्रं जननाशौचं ॥ मृताशौचं तु नास्ति ॥

(1A)

रदं एतावत्पर्यंतं सर्ववर्णसाधारणं वयोवस्थानिमित्तत्वात् ॥ इति त्र्यंबकः ॥ ३ ॥ गर्भिण्याः सप्तममासप्रभृति
प्रसवे सर्वेषां मातापित्रादीनां सपिंडानां विप्राणां दशाहं ॥ क्षत्रियाणां द्वादशाहं ॥ वैश्यानां पंचदशाहं शूद्रा
णां मासं सच्छूद्रस्य मासार्द्धं जननाशौचं ॥ मृताशौचं तु नास्ति सापत्नमातुः सर्वत्र पितृवत् ॥ इति त्र्यंबकी ०
॥ ४ ॥ जननाशौचे गर्भिण्या दशाहमस्पृश्यत्वं ॥ पितुः सापत्नमातुश्च स्नानात्प्रागस्पृश्यत्वं ॥ स्नानोत्तरं स्पृ
श्यत्वमेव ॥ किंतु सर्वत्र सपिंडानां कर्मानधिकार मात्रं तत्रापि नालच्छेदात्पूर्वं जातकर्मदानादौ पितुरधि
कारः ॥ एवं पंचमषष्ठदशमदिवसेषु जन्मदाख्यदेवतापूजायां च पितुर्वचनादधिकारः ॥ कूटस्थमा
रभ्य सप्तपुरुषपर्यंतं सपिंडाः ॥ ततः सप्तसोदकाः ततः सप्तसगोत्राः ॥ सोदकानां त्रिरात्रमाशौचं ॥
सगोत्राणां स्नानमात्रं इति त्र्यं० ५ गर्भिण्याः दशा[...] पुत्रोत्पत्तौ विंशतिदिनानि कन्योत्पत्तौ मासपर्यंतं क
र्मानधिकारः ॥ इति त्र्यं० ६ ॥ अथ मृताशौचं ॥ तत्र दशाहं [...]नामस्पृश्यत्वं कर्मानधिकारश्चेत्युभयं भवति ॥
मृतजाते शिशौ सर्वेषां सपिंडानां दशाहं जननाशौचं मृताशौचं तु नास्ति ॥ इति त्र्यं० ॥ ७ ॥ नालच्छेद
नात्पूर्वं शिशौ मृते मातुर्दशाहं ॥ पित्रादिसपिंडानां त्रिरात्रं जननाशौचं मृताशौचं तु नास्ति ॥ इति त्र्यं०
॥ ८ ॥ नालच्छेदनादूर्ध्वं शिशुमरणे दशाहं जननाशौचं सर्वेषां सपिंडानामस्ति ॥ मृताशौचं नास्ति ॥ इति

project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

त्र्यंबकी
२

(2)

त्र्यं० ॥ ९ ॥ दशाहानंतरं नामकरणात्प्राक् शिशुमरणे स्नानमात्रेण सपिंडानां शुद्धिः ॥ मातापित्रोस्त्रि
रात्रं पुत्रमृतौ कन्यामृतौ त्वेकाहः ॥ नाम्नः पूर्वं खननमेव नित्यं नोदकदानादि अलंकरणं तु सर्वत्र भव
ति ॥ इति त्र्यंबक० ॥ १० ॥ नामकरणोत्तरं वर्षत्रयपर्यंतं दाहखननयोर्विकल्पः ॥ तत्र मृति त्र्यं० ॥ ११ ॥ ना
मोत्तरं दंतोत्पत्तेः प्राक् पुत्रमरणे दाहे सपिंडानामेकाहः खनने तु स्नानात् शुद्धिः ॥ मातापित्रोरुभयत्रापि
त्रिरात्रं कन्यामृतौ त्रिपुरुषसपिंडानामुभयत्रापि स्नानात् शुद्धिः ॥ मातापित्रोरुभयत्राप्येकाहः ॥ इति त्र्यंबु०
॥ १२ ॥ दंतोत्पत्तेरूर्ध्वं वर्षत्रयपर्यंतं पुत्रमरणे दाहे खनने वा सपिंडानामेकाहः ॥ मातापित्रोस्त्रिरात्रं ॥
कन्यामृतौ तु त्रिपुरुषसपिंडानां स्नानात् शुद्धिः ॥ मातापित्रोस्त्रिदिनमाशौचं ॥ इति त्र्यं ॥ १३ ॥ प्रथम
वर्षादूर्ध्वं कृतचूडस्य पुत्रस्य मरणे पित्रादिसर्वसपिंडानां त्रिदिनमाशौचं नियतं ॥ दाहश्च नियतः ॥ इ
ति त्र्यं० १४ ॥ त्रिवर्षादूर्ध्वं कृतचूडस्याकृतचूडस्य वा पुत्रमरणे प्रागुपनयनात् पित्रादिसर्वसपिंडानां
त्रिदिनमाशौचं दाह एव उदकदानादि तूष्णीं ॥ कृतचूडस्य भूमौ पिंडदानं तूष्णीं ॥ इति त्र्यं० १५ ॥ कन्या
या वर्षत्रयानंतरं वाग्दानात्प्राक् मरणे त्रिपुरुषसपिंडानामेकाहः ॥ मातापित्रोस्त्रिदिनं दाहोदक
दानादि तूष्णीमेव ॥ इति त्र्यं ॥ १६ ॥ वाग्दानोत्तरं विवाहात्प्राक् मृतासु कन्यासु भर्तृकुले पितृकुले

रामू
२

(2A)

चसप्तपुरुषसपिंडानांपित्रादीनांसर्वेषांत्रिदिनमाशौचंदाहोदकदानादितूष्णीं॥इतित्र्यं०॥१७॥उपनयनोत्तरंमृतस्यपुरु
षस्यसर्वेषांसपिंडानांविप्राणांदशाहं॥क्षत्रियाणांद्वादशाहं॥वैश्यानांपंचदशाहंशूद्राणांमासंसच्छूद्राणांमासार्द्धं॥
सोदकानांत्रिरात्रंगोत्रजानांस्नानात्शुद्धिः॥इतित्र्यं०॥१८॥विवाहोर्ध्वंकन्यायाःपितृगृहेमरणेमातापित्रोःसोदरभ्रा
तुश्चत्रिरात्रंपितृव्यादीनामेकाहः॥इतित्र्यं०॥१९॥ऊढायाःकन्यायाःपितृगृहेसंप्रसवे[illegible]मातापित्रोस्त्रिरात्रंसोदरस्यैकरा
त्रं॥पितृव्यादिनामेकाहमितिकेचित्॥इतित्र्यं०॥२०॥ऊढायाःकन्यायाःपतिगृहेप्रसवेपित्रादीनामाशौचं
नास्ति॥इतित्र्यं०॥२१॥ऊढायाःकन्यायाःपतिगृहेमरणेमातापित्रोस्त्रिरात्रं॥इतित्र्यं०॥२२॥मातापित्रोर्मरणेऊढपुत्र्यास्त्रि
रात्रंदशाहांतःदशाहमध्येइत्यर्थःदशाहोर्ध्वंकालांतरेवत्सरांतरेपिपक्षिणी॥अत्रैवअतिक्रांताशौचंब्राह्मणवच
नाद्भवतिनान्यत्रइतित्र्यं०॥२३॥भ्रातृभगिन्योःपरस्परगृहेपरगेपरपरस्परस्यत्रिरात्रंगृहांतरमृतोतुपरस्परस्यपक्षि
णीइतित्र्यं०॥२४॥मातुलमरणेभगिन्यपत्यस्यपक्षिणी॥उपकारकमातुलमरणेतुत्रिरात्रं॥२५॥मातुलान्यामरणेभ
र्तृभगिन्यपत्यस्यपक्षिणीइतित्र्यं०॥२६॥उपनीतभागिनेयमरणेमातुलस्यमातुलभगिन्याश्चत्रिरात्रं॥अनुपनीते
मृतेतुमातुलस्यमातुलभगिन्याश्चपक्षिणी॥२७॥मातामहमरणेदुहित्रपत्यस्यत्रिरात्रंइतित्र्यं०॥२८॥दौहित्रमर
णेमातामहस्यमातामह्याश्चत्रिरात्रं॥अनुपनीतेमृतेतुमातामहस्यमातामह्याश्चपक्षिणीइतित्र्यं०॥२९॥मातामम्

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule ... Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(3)

त्र्यंबकी ह्यां मृतायां दुहितृ अपत्यस्य पक्षिणी इति त्र्यं०॥३०॥ श्वश्रूश्वशुरयोर्मृतौ सत्यां जामातुः संनिधौ त्रिरात्रं॥ असंनि

३ धौ पक्षिणी ग्रामांतरे त्वेकरात्रं इति त्र्यं०॥३१॥ जामातरि मृते तु श्वश्रूश्वशुरयोः स्नानाच्छुद्धिः॥ एकाहमाशौचं

मिति केचित्॥ इति त्र्यं०॥३२॥ श्यालके मृते भगिनी भर्तुरेकाहः श्यालकसुत मरणे तु स्नानमात्रं इति त्र्यं०॥३३॥

पितृष्वसरि [illegible] मृतायां भ्रात्र पत्यस्य पक्षिणी इति त्र्यं०॥३४॥ मातृष्वसरि मृतायां [illegible] पत्यस्य पक्षिणी स

इति त्र्यं०॥३५॥ आत्मनः पितृष्वसृ मातृष्वसृ मातुलपुत्राः पितृबांधवाः मातुः पितृष्वसृ मातृष्वसृ मातुल

पुत्राः मातृबांधवाः एते त्रिविधाः बांधवाः बंधुत्रयेषु मृतेषु मृतेषु पक्षिणी पितृष्वस्रादि कन्यानामूढानां

तु मरणे एकाहः इति त्र्यं०॥३६॥ दत्तके मृते पूर्वापर पित्रोस्त्रिरात्रं सपिंडानामेकाहः इति त्र्यं०॥३७॥ पूर्वापरपि

त्रोर्मृतौ दत्तकस्य त्रिरात्रं इति त्र्यं०॥३८॥ दत्तकस्य पुत्रपौत्राणां मरणे जनने वा सपिंडानामेकाहः इति त्र्यं०॥३९॥ स

पिंडे पुत्रीकृते दत्तके तु मृते सपिंडानां दशाहएव इति त्र्यं०॥४०॥ आचार्य मरणे शिष्यस्य त्रिरात्रं तत्सुत पत्न्योर्म

रणे एकाहः उपनीयाध्यापक आचार्य इत्युच्यते वेदैकदेशाध्यापक उपाध्यायः तन्मरणे शिष्यस्यैकरात्रं इति

त्र्यं०॥४१॥ शिष्यस्य स्वोपनीतस्य मरणे तु गुरोस्त्रिरात्रं परोपनीतस्य मरणे तु एकरात्रं इति त्र्यं०॥४२॥ सहा

ध्यायिनोर्मृतौ एकग्रामीणयोरनूचानश्रोत्रिययोर्मृतौ त्वेकाहः सांगवेदाध्यायी अनूचानः वेदमात्राध्या ३

यी श्रोत्रियः अध्ययन शब्दार्थस्यार्थज्ञानपर्यवसायित्वं न्यायसिद्धं इति त्र्यं०॥४३॥ असपिंडस्यापि श्रोत्रिय

आत्मबांधवाः। पितुः पितृष्वसृमातृष्वसृमातुलपुत्राः॥८

Sanshodhan Mandal, Dhule and ... Mumbai.

(3A)

स्यमेत्यादिसंबंधस्य यद्गृहे मरणं तद्गृहस्वामिन एकरात्रं इति त्र्यं०॥४४॥ वानप्रस्थेयतौ षंढे च मृते ताःयुस्थे मृते च सपिं
डानां स्नानमात्रं इति त्र्यं०॥४५॥ अथातिक्रांताशौचं तत्र जनने अतिक्रांताशौचं नास्ति पितुः स्नानं तत्रापि भवति मृतके
पि अनुपनीतमरणादिनिमित्तकत्रिरात्रादिषु भगिनीमातुलादिनिमित्तकमरणत्रिरात्रादिषु च • अतिक्रांता
शौचं नास्ति किंतु दशाहादिमृताशौचविषयमेव इति त्र्यं०॥४६॥ दशाहमध्ये जनने मरणे वा ज्ञाते पुत्रादीनां स
र्वेषां शेषेणैव शुद्धिः संस्कारमपि शेषेणैव समापयेत् अस्थिरपर्णशर संस्कारमपि शेषेणैव समापयेत्॥४७॥
आद्यत्रिरात्रमध्ये समानोदकमरणे ज्ञाते समानोदकानां शेषेणैव शुद्धिः त्रिरात्रे तिक्रांते तु दशाहमध्ये ज्ञाते पिना
शौचं किंतु स्नानमात्रं अयमेव न्यायः मातुलादित्रिरात्रादिषु ज्ञेयः इति त्र्यं०॥४८॥ मातापित्रोर्मरणे दूरदेशेपि व
त्सरानंतरमपि श्रवणे पुत्रो दशाहादि पूर्णमेवाशौचं कुर्यात्॥४९॥ स्त्रीपुंसयोः परस्परमरणे परस्परस्य देशां
तरे वत्सरांतरेपि पूर्णं दशाहादि भवति॥५०॥ सपत्नीषु परस्परमृतौ परस्परस्य देशकालानपेक्षं दशाहादि
पूर्णमाशौचं भवति॥ सापत्नमातुर्मरणे संवत्सरोर्ध्वमपि विदेशेपि त्रिरात्रं०॥५१॥ औरसपुत्रे मृते संव
त्सरोर्ध्वमपि देशांतरेपि मातापित्रोस्त्रिरात्रं॥५२॥ दशाहोर्ध्वं एकदेशे ज्ञातिमरणे ज्ञाते मासत्रयपर्यंतं
त्रिरात्रं॥ षण्मासपर्यंतं पक्षिणी॥ नवममासपर्यंतमेकदिनं॥ तदनंतरं स्नानमिति वृद्धवसिष्ठः॥ पक्षत्र

Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(५)

त्र्यंबकी
४

यपर्यंतंत्रिरात्रं॥षण्मासपर्यंतंपक्षिणी॥वर्षपर्यंतमेकरात्रं॥तदूर्ध्वंस्नानमितिमाधवदेवलः॥अत्रापदना
पद्विषयत्वेनव्यवस्था॥ ५३॥दशाहोर्ध्वंदेशांतरेज्ञातिमरणेज्ञातेत्रिपक्षपर्यंतंत्रिरात्रं॥ततःमासषट्
पर्यंतंअहोरात्रं॥ततोवर्षपर्यंतंदिवाश्रवणेआसायं॥रात्रीश्रवणेआप्रातराशौचं॥संवत्सरांतेस्नानाच्छु
द्धिः॥इदमतिक्रांताशौचंसर्ववर्णसाधारणं॥५४॥अत्रदेशांतरेज्ञातिमरणेज्ञातेस्नानाच्छुद्धिरिति
केचित्॥तन्माधवोदाहृतविष्णुस्मृत्यज्ञानविरुद्धमितिज्ञेयं॥इतित्र्यं०॥५५॥देशांतरंतुविप्रस्यविं
शतियोजनात्परं॥क्षत्रियस्यचतुर्विंशतियोजनात्परं॥वैश्यसछूद्रस्यचत्रिंशद्योजनात्परं॥असछू
द्रस्यषष्टियोजनात्परंज्ञेयं॥पक्षांतराणितु[illegible]नुसारेणनेतव्यानि॥५६॥अत्रायंनिष्कर्षः॥
यान्येकगोत्रविषयकजननमरणातिक्रांताशौचानितानिजायापतिभ्यांशुभाभ्याम्अविशेषेणानुष्ठेया
नि॥यानिपुनर्भगिनीमातुलादिभिन्नगोत्राशौचानितेषुजायापतिमध्येयत्संबद्धंयत्तेनैवानुष्ठेयं
नोभाभ्यामिति॥५७॥आहिताग्नेर्मंत्रवद्दाहदिनमारभ्यपुत्रादिभिराशौचंकार्यं॥आहिताग्नेःप्रो
षितस्यतेमंत्रवद्दाहात्पूर्वंपुत्रादीनामाशौचसंध्यादिकर्मलोपश्चनास्ति॥५८॥अनाहिताग्नेस्तु राम
मरणदिनमारभ्यपुत्रादिभिराशौचंकार्यं॥५९॥अथरात्रौजननेमरणेवारात्रिंत्रिभागांकृत्वा ४

द्यभागद्वयेन्वेत्पूर्वदिनं॥तृतीयभागेचेदुत्तरदिनमारभ्याशौचंकार्यं॥अर्धरात्रात्प्राक्पूर्वदिनं परतउत्तरदिनं
॥प्राक्सूर्योदयात्पूर्वदिनमूर्ध्वमुत्तरमितिपक्षत्रयंदेशाचारतोव्यवस्थितं॥माहाराष्ट्रदेशेतुआद्यपक्षएव
प्रचरति॥६०॥अथाशौचसंपातेनिर्णयः॥तत्रदशाहमृतकेदशाहंततोन्यूनंवामृतकमुपस्थितंभवतितदा
पूर्वशेषेणशुद्धिः॥६१॥दशाहसूतकेदशाहंततोन्यूनंवासूतकंपतितंतदापूर्वशेषेणशुद्धिः॥६२॥सूतकमध्ये
दशाहन्यूनंवामृतकंपततितदातस्यपूर्वेणशुद्धिर्नास्ति॥तत्रसूतकस्यावशिष्टत्वेतुमृतकसमाप्त्यासूतक
मपिसमापनीयं॥६३॥त्र्यहादिरूपमृतकेसूतकेचदशाहमृतकपातेदशाहसूतकपातेचपूर्वेणशुद्धिर्ना
स्ति॥६४॥मृतकेसूतकस्यसमस्यन्यूनस्यवासंपातेपूर्वेणशुद्धिः॥अधिकस्यापिसूतकस्यशुद्धिरितिशु
द्धिविवेककारः॥६५॥पूर्वाशौचमध्येउत्पन्नमपिपूर्वाशौचोत्तरंज्ञातंचेत्उत्तरमपिकार्यं॥६६॥दशाहांत्यरात्रौ
यदिदशाहमाशौचंपतति॥तदादिनद्वयमधिकंकार्यं॥६७॥दशाहांत्यरात्रौचतुर्थयामेयदिदशाहमाशौचं
भवेत्तदादिनत्रयमधिकंकार्यं॥६८॥त्र्याहाद्याशौचानांपरस्परंरात्रिशेषसंपातेपूर्वेणैवशुद्धिर्नद्व्यहादिवृ
द्धिः॥६९॥वर्धितेत्रिदिनमध्येआशौचांतरसंपातेचाधिकस्यपूर्वेणशुद्धिर्नास्तिसमन्यूनयोनस्तुपूर्वेण
शुद्धिर्नास्ति॥७०॥सपिंडाशौचेनमातृपितृभर्तृणामाशौचंनापैति॥७१॥मात्राशौचमध्येपित्राशौचपाते

(5)

संस्की ५

पूर्वशेषेणैव शुद्धिः॥ पितुः संपूर्णाशौचेन शुद्धिरित्यन्ये तेषां शेषपदे संपूर्णलक्षणापत्तिः॥ ७२॥ पित्राशौचम
ध्ये मातृमरणे तु पित्राशौचं समाप्य पक्षिणीमधिकां कुर्यात्॥ इदं दशमरात्रेरर्वाक् भवति दशमरात्र्यां तद्रा
त्रिचतुर्थयामे च मातृमरणे तु द्व्यहस्त्र्यहावेव न पक्षिणी॥ ७३॥ मातुर्भर्त्रा सहान्वारोहणे तु नाधिका पक्षिणी
॥ ७४॥ पूर्वाशौचेन शुद्धिः सूतिकायां अग्निदे प्रेतपुत्रे पश्चान्नास्ति॥ अत्र प्रेतपुत्रेति पुत्रग्रहणं वचनांतरानुरो
धेन॥ ७५॥ सूतके मृतकपाते पिंडदानप्रतिबंधो नास्ति॥ मृतके सूतकसंपाते जातकर्मादि तदानीमाशौ
चांते कुर्यादिति विकल्पः॥ ७६॥ मातुर्याधिका पक्षिणी तन्मध्ये पितुरेकादशाहश्राद्धं कुर्यात्॥ ७७॥ः
शवस्पर्शे तु दिवा चेन्नक्षत्रदर्शनाच्छुद्धिः॥ रात्रौ चेत्सूर्यदर्शनात्॥ तदन्नाशनेन तद्गृहवासे यावत्तेषामाशौ
चं॥ संसर्गाशौचे कर्मानधिकारोऽस्ति॥ किं तु [illegible] भावेन गृह्याणां द्रव्याणां नाशौचसंबंधः॥ ७८
स्नेहेन सवर्णनिर्हारे तदन्नाशनेन तद्गृहवासे च दशाहः॥ तदन्नाशनेन तद्गृहवासे त्र्यहः॥ गृहवासे
अन्नाभक्षणे निर्हरणमात्रकृते चैकाहः॥ ७९॥ भृतिग्रहणे सवर्णनिर्हारे दाहे च तज्जात्याशौचं
दशाहादि॥ ८०॥ विजातीयनिर्हारे विजातीयदाहे शवजातीयमाशौचं भृतिग्रहेण विजातीयनि राम
र्हारदाहे च शवजातीयं द्विगुणं॥ ८१॥ सोदकनिर्हारे दशाहः॥ असपिंडालंकरणे अज्ञानादुपवासः॥ ५

(5A) अशक्तोऽस्नानं ॥ आननः पादकृच्छ्रं ॥ ८२ ॥ धर्मार्थमनाथसवर्णनिर्हारे क्रियाकरणेऽग्निदाने वाद्विजस्या
नंगयत्तफलं स्नानाच्छुद्धिः प्राणायामोऽग्निस्पर्शश्च ॥ ८३ ॥ धर्मार्थमनाथसवर्णनिर्हरणादावपि मातुल
तादिसंबंधे सति त्रिरात्रमाशौचं ॥ ८४ ॥ अनुगमने तु सपिंडेन दोषः ॥ असपिंडेऽपि अनाथक्रियायां न दो
षः ॥ ८५ ॥ समोत्कृष्टवर्णीयशवानुगमने स्नात्वाहुताशनं स्पृष्ट्वा सर्पिः प्राश्य पुनः स्नात्वा प्राणायामं कु
र्यात् ॥ हीनवर्णशवानुगमने न क्षत्रिये एकाह[illegible]शौचं ॥ ८६ ॥ वैश्ये पक्षिणी शूद्रे त्रिरात्रं पूर्ववत्
स्नानादि च ॥ ८७ ॥ ब्रह्मचारिणः सपिंडम[illegible]शौचं ॥ अन्यस्य निर्हारे दाहाद्यौर्ध्वदेहिकेऽधिकारो ना
स्ति तत्करणे पुनरुपनयनं कृच्छ्रप्रायश्चित्तं ॥ ८८ ॥ ब्रह्मचारिणः पितृमात्राचार्योपाध्यायमातामहा
नामंत्यकर्मकरणे दोषो नास्ति तत्र दशाहम[illegible]लक्षणमाशौचं दशादिनं संध्याग्निकार्यादिक
र्माधिकारोऽस्त्येव एकदिनमस्पृश्यत्वमिति माधवः ॥ पित्राद्याशौचेऽपि आशौचिनामन्नं ब्रह्मचारी न
भक्षयेत् ॥ भक्षणे पुनरुपनयनं ॥ ८९ ॥ ब्रह्मचारिणः पित्राद्यंत्यकर्माकरणे तु पित्रादिमरणेऽपि आ
शौचं नास्ति ॥ समावर्तनोत्तरं पूर्वमृतानां त्रिदिनमाशौचं कार्यमेव ॥ ९० ॥ कृतजीवच्छ्राद्धेन किमप्या
शौचं न कार्यमिति हेमाद्रिः ॥ ९१ ॥ वानप्रस्थयतिपतितैरपि किमप्याशौचं न कार्यं तेषामपीतरैर्न का

Joint project of the ... Samshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(6)

त्र्यंबकी यं॥९२॥परेषांसवर्णानामौर्ध्वदेहिककरेणेतज्ज्ञात्याशौचंकृत्वाकृच्छ्रत्रयाच्छुद्धिः हीनवर्णोर्ध्वदेहिककरणेतु
शवजातीयमाशौचंकृत्वाकृच्छ्रत्रयाद्वैगुण्यंत्रैगुण्यंचातुर्गुण्यादिप्रायश्चित्तमनुष्ठेयं॥९३॥आहिताग्नेरस्थि
दाहप्रतिप्रकृतिदाहेवासर्वसपिंडानांदशाहाद्याशौचं॥अनाहिताग्नेस्तुअस्थिदाहेपर्णशरदाहेचपत्नीपु
त्रयोःपूर्वमगृहीताशौचयोःदशाहादिपूर्णमेव॥गृहीताशौचयोस्तुतयोरपिसंस्कारकालेत्रिरात्रंपत्नी
संस्कारेपत्युश्चैवंसपत्न्योर्मिथश्चैवंअन्यसपिंडानांतुपूर्वमगृहीताशौचानांअनाहिताग्निसंस्कारकाले
त्रिरात्रं॥पूर्वगृहीताशौचानांतुसपिंडानांसंस्कारकालेस्नानमात्रं॥इदंत्रिरात्रादिकंदशाहोर्ध्वसंस्कारकरणेज्ञेयंद
शाहमध्येतुशेषदिवसैरेवाशौचासिद्धेःकृतत्वात्॥९४॥रजस्वलायास्तुयस्याःविंशतिदिनोत्तरंप्रायशोरजोदर्श
नंभवति॥तस्याःसप्तदशदिनपर्यंतंपुनरजोदृष्टौस्नानमात्रं॥अष्टादशेएकरात्रंएकोनविंशतिदिनेद्विरात्रं
विंशतिप्रभृतित्रिदिनं॥यस्यास्तुविंशतिदिनादर्वाक्प्रायशोरजोदर्शनंभवति॥तस्यादशदिनपर्यंतंस्नान
मात्रं॥एकादशेएकरात्रं॥द्वादशेद्विरात्रं॥त्रयोदशमारभ्यत्रिरात्रं॥ ९५ ॥अत्रमूलवचनानिमिताक्षरमा
धवादिनिबंधेभ्योज्ञेयानि॥विस्तरभयाद्बालानांदुरधिगमत्वाच्चनलिखितानि॥ इतिश्रीआंगिरसमु
द्गलजऋषिसुधाशुपरवाक्यप्रमाणपारावारपारीणायायजूकाशिरोरत्ननारायणात्मजरघुनाथसूरिसूनुत्र्यंब राम
कपंडितविरचिताशौचनिर्णयःसमाप्तः॥ श्री ॥ ६

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com